

Kur'ân-ı Kerim Kürsüsü**İlâhiyât****KUR'ÂN-I KERİM**

- I -

İsmail KARAÇAM
İst. Yük. İslâm Enst.
Öğr. Üyesi

EYGAMBERİMİZ (s.a.v.)e Kur'ân-ı Kerim, Yirmiüç senelik peygamberlik hayatında, Allah tarafından vahiyle gönderilen bir kitabdır. Onun inzâl edilmiş hikmeti, Allah tarafından şöyle beyân edilir: «Bu bir ıktabdır ki, insanları Rablerinin izniyle karanlıklardan aydınlığa, o yegâne gâlib olan (Allah)ın yoluna çıkarman için onu sana indirdik» (1).

Mutlak hakikatı terennüm eden ve bunda işti-râki kabul etmeyen Allah kelâmının, onun yüce katından gönderildiğinde hiç şüphe yoktur.

Dün nasıl elinde Kur'ân meş'alesi olduğu halde Resûlullah (s.a.v.) insanların içinde bunaldıkları karanlık zulmetlerini yırtarak, Dünya ve âhiret saadetini temin eden İslâm'ı tebliğ etmiş ise, bugün de bu hidâyet rehberine daha fazla muhtacız. Her mâ-nasıyla içerisine düştüğümüz delâlet bataklığından, Allah'ın — mahza kurtuluşumuz için — inzâl buyurduğu bu kuvvetli ip (habl-i metin)e tutunmakla kurtulabiliriz.

Önemine işaret etmeye çalıştığımız Kur'ân-ı Kerim, anlaşıl-dığı müddetçe daha fazla kıymet kazanacaktır.

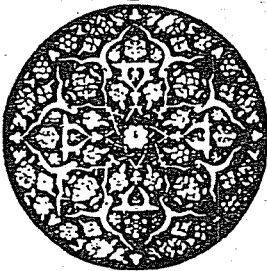
Cenâb-ı Hakk'dan yardımını niyaz ederek, bu derece önemli bir konuya Kur'ân'ın tarifi ile başlıyoruz.

YAPILIŞI BAKIMINDAN KUR'ÂN KELİMESİ:

«Kur'ân» kelimesinin telâffuz şekli ve menşei bakımından, İslâm âlimleri arasında çeşitli görüşler ortaya atılmıştır (2). Şimdi bunları kısaca gözden geçirelim:

İslâm bilginlerinin bu kelimenin yapılışı bakımından iki kısma ayrıldıklarını görmekteyiz.

Bunlardan birinci görüşte olanlar, bu kelimenin hemzesiz olarak «Kurân» şeklinde telâffuz edildiğini söylerler. Bu görüşte olanların başında İmâm Şâfiî hazretleri (205/820) ni, el-Ferrâ (207/827),yi, el-Eş'ari (324/935)yi görmekteyiz.

Şâfiî (r.a.) der ki: «Kur'ân lâfzı, lâm-ı tarif ile marifedir, müştak değildir, hemzesizdir. Bil'akis mürteceldir ve Nebî (s.a.v.)e inzâl olunan kelâma alem (özel isim) olarak vaz olunmuştur. Ka-ra-e kelimesinden de alınmamıştır. Eğer ka-ra-e den alınmış olsaydı, okunan herşey Kur'ân olurdu. Hal-buki o, Tevrât ve İncil gibi Kur'ân'ın ismidir» (3).

el-Ferrâ: «Kur'ân lâfzı, karine kelimesinin ço-gulu olan el-Karâin kelimesinden türemiştir. Çünkü Kur'ân'ın âyetleri birbirine benzer, sanki onun bir kısmı, bir kısmına karine gibidir» (4) der.

el-Es'arî de, Kur'ân kelimesinin «ka-ra-ne»den türediğini söyler (5).

İkinci görüşte olanlar ise, Kur'ân lâfzının hem-ze ile «Kur'ân» şeklinde telâffuz edilmesi gerek-tiği görüşündedirler. ez-Zeccâc (311/923) ve el-Lihyânî (215/330) bunlardandır.

ez-Zeccâc: «Kur'ân lâfzı, fu'lân vezninde, hem-zeli bir kelime olup, toplamak mânasında olan «kar» kelimesinden müştaktır. Çünkü Kur'ân, geçmiş ki-tabların semerelerini toplamıştır» (6) demiştir.

el-Lihyânî de derki: «Kur'ân kelimesi, hemzeli olarak «Ğufrân» vezninde, okumak mânasına olan ka-ra-e den masdardır» (7).

Bu görüşler içerisinde en kuvvetli ve tercihe değer olanı, en son zikrettiğimiz el-Lihyânî'ye ait olanıdır. Çünkü lügatda Kur'ân, kırâatın müradifi «okunan şey» mânasında bir masdardır, Kur'ân-ı Kerim'deki şu âyet de bu fikri desteklemektedir: «Onu (Kur'ân'ı) toplamak, onu okutmak şüphesiz bize aittir. Öyleyse biz onu okuduğumuz zaman, sen onun kırâatine uy» (8).

İSTİLAHDA KUR'ÂN :

Kur'ân-ı Kerim'in ıstılâhî tarifini her şer'î ilim kendine göre yapmıştır. Bu tarifler arasında pek fark bulunmamakla beraber, birkaç tanesini naklet-mekte fayda mülâhaza ediyoruz:

Kelâmcılara göre: «Kur'ân, Fâtiha Süresi'nin evvelinden, Nâs Süresinin sonuna kadar hikmetli kelimelere teallûk eden kadim sıfattır» (9).

Usûlcülere göre: «Kur'ân, Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.)e indirilen ve ondan tevâtür yolu ile nakledilmiş olan nazmdır» (10).

İmam Gazalî (505/1111)ye göre: «Meşhur ye-di harf üzerine, mütevatir nakil ile Mushaf'ın iki kabı arasında bize naklolunan kitabdır» (11).

Şu tarif ise hepsinin ittifak ettikleri bir tarif-dir: «Kur'ân, Peygamberimiz (s.a.v.)e inzâl olunan, Mushaflarda yazılan, tevâtürle naklolunan, tilâve-tiyle ibâdet edilen mu'ciz bir kelâmdır».

Bu tarifi incelediğimiz zaman, beş esaslı un-suru ihtiva ettiğini görmekteyiz:

1 — Kur'ân, Peygamberimiz (s.a.v.)e Allah tarafından vahy yoluyla, Cebrâil aleyhisselâm vası-tasıyla inzâl olunmuştur.

2 — Kur'ân, Mushaflara yazılmıştır. Gazalî'ye göre bu takyidden maksad, Kur'ân'a hiç bir mah-

lûk sözünün karışmadığını ve onun naklinde Sa-habenin ihtiyatlı olduğunu göstermek içindir (12).

3 — Kur'ân tevâtürle sabittir: Bundan mak-sad, Kur'ân Peygamberimiz (s.a.v.) zamanından, zamanımıza kadar, yalan üzerine ittifak etmelerini aklın kabul etmediği bir kalabalık tarafından nak-lolunmuştur. Kendisiyle ilm-i yakın hasıl olması için, bu takyid tarife idhâl edilmiştir. (13)

ez-Zerkeşî (794/1391)ye göre, bundan başka, Kur'ân'ın doğru yolun esası olması, Allah'ın onun muhafazasını bizzat üzerine alması (14), Peygam-ber (s.a.v.) in risâletinin umûmi oluşu da aynı se-bebe dayanmaktadır. (15)

4 — Tilavetiyle ibadet edilmesi: Kur'ân-ı Ke-rim'i okumak müslümanlara ecir ve sevab kazan-dırıldığı gibi, aynı zamanda meşrû bir ibadettir de. Hatta Ebu Hüreyre'den rivâyete göre Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuşlardır: «İbadetin en fazilet-lisi, Kur'ân okumaktır» (16). Diğer yönden mü'minin Namazının sahih olması için de Kur'ân tilâ-veti muhakkak lâzımdır.

İbnü's-Sübki (756/1355), bu kaydın lüzumunu şöyle izah eder: «Bu kayıt, tilâveti mensûh olma-yanların tarifin içinde kalmasını, tilâveti mensûh olanların da dışında kalmasını temin eder» (17).

5 — Mu'ciz kelâm oluşu: Kur'ân, bizzat Ce-nâb-ı Hakk'ın kelâmı olması hasebiyle, beşer bu-nun gibi bir eser meydana getiremediği gibi, en ufak bir süresinin bile bir benzerini getirememiş-tir. Bu hususu şöyle izah etmek de mümkündür: Beşer kudretinin Kur'ân karşısında âciz kalması ve zamanın geçmesiyle de bu aczin devam etme-sidir. (18)

Kur'ân'ın tarifi bahsine, Peygamber (s.a.v.)den Kur'ân'ın tavsifi ile ilgili olarak rivayet edilen bir Hadis-i şerifin meâlîni naklederek son veriyoruz: «Allah Teâlâ'nın kitabı: Onda sizden öncekilerin haber(leri)i ile sizden sonrakilerin haberleri ve aranızdakilerin hükmü vardır. O, hakk ile batılı birbirinden ayıran ciddî (bir kitab)dır. Onu ter-keden zalimleri, Allah helâk eder. Onun dışında doğru yol arayanları Allah sapıtmıştır. O, Allah'ın sağlam ipidir. O, hikmetli zikir ve doğru yoldur. Şahıslar onu bozamaz, diller onu karıştırmaz, âlimler ona doyamaz, çok tekrar edilmekten dolayı yıpranmaz, incelikleri bitmez, Cinler onu duydukları zaman: «Dediler ki: biz hakkı hayranlık veren bir Kur'ân dinledik. Ki O, hakka ve doğruya götürü-yor. Bundan dolayı biz de imân ettik» (19). Kim onun görüşünü kabullenirse tasdik edilir, onunla amel eden me'cûr olur, onunla hükmeden doğru davranmış olur, ona çağırana da doğru yolu göster-miş olur» (20).

KUR'ÂN'IN BİR KISMINA DA, TAMAMINA DA KUR'ÂN DENİR :

Kur'ân'ın tamamına da, bir kısmına da -velevki bir âyet olsun- Kur'ân ıtlak olunur. Bundan dolayı,

onun tamamını okuyana da, bir âyetini okuyana da «Kur'an okuyor» denir.

Her ne kadar bazı âlimler tarafından, onun tamamına Kur'an demenin hakikat, cüz'üne Kur'an demenin ise mecâz olduğu söylenmiş ise de fakihler tarafından söylenmiş olan: «Kur'an'ın kırâatı cünüp olanlara haramdır» sözü, tamamına da, bir kısmına da aynı müşterek lâfzın kullanılmasının doğru olduğunu göstermektedir*(21).

KUR'AN, HEM LÂFZI, HEM MÂNASI YÖNÜNDEN KUR'ÂN'DIR :

Kur'an-ı Kerim, gerek lâfzı ve gerekse mânası yönünden ilâhidir. Bütün lâfızları, tertibi ve inşâsı bakımından vahye müsteniddir. Kur'an'ın, Kur'an bütünlüğünü meydana getiren lâfız ve mâna alâkası hiç bir şekilde ihlâl edilemez.

Bazıları tarafından, mânanın esas olup, lâfzın fûrûatdan olduğunu söylemeye kalkışmaları, bu konudaki bilgisizlikleri sebebiyledir. Nasıllı kimyevî bir bütünü meydana getiren iki unsurdan birinin eksilmesiyle, artık o cismin varlığından bahsedilemezse, lâfız ve mâna unsurlarından müteşekkil olan Kur'an'ın da aynı ölçü dahilinde mütâlea edilmesi gerekir.

Hem Kur'an'a, Kur'an isminin verilmesi —bil-hassa— nazmı itibariyledir. Zira kırâat olunan bizzat mâna değil, mânasını en belîğ sûrette ifade eden lâfızdır. Ve bundan dolayıdır ki Kur'an Arapçadır. Allah, «Biz Onu akıl erdiresiniz diye Arapça bir Kur'an olarak inzâl ettik» (22) buyuruyor.

«el-Kitab» ve «kitaâb-ı mübin» isimleri de hem nazm, hem mâna itibariyledir. Nitekim, «bilecek (anlayacak) bir kavim için, âyetleri ayrı ayrı açıklanmış Arapça bir Kur'an olmak üzere Rahmân (ve)Rahim (olan Allah) tarafından indirilmiş bir kitabdır» (23) buyurulmuştur.

Sonra Kur'an'ın bir ismi de «hüküm»dür. Bu da hem nazm, hem mâna itibariyledir. Onun için Ra'd sûresinde: «İşte biz onu (Kur'an'ı) böyle Arapça bir hüküm olarak indirdik» (24) denmektedir. Çünkü Kur'an'dan ahkâm istinbatında nazmının da mânası gibi bir önemi vardır. Bütün bu isimler içinde ise en mümtaz has isim, Kur'an ismidir ki, kırâat ve tilâvet bunun hâs hükümüdür. Kur'an vahy-i metlûv = (okunan vahy) dir. Böyle denmesi de bu vahyin Arapça olmasındandır. Şüphesiz Arapça olan da nazmdır. (25)

Burada şuna işaret etmek isteriz ki, birçok İslâm düşmanları, İslâm'ın aziz kitabı hakkında, müslümanların kalplerine bazı şüpheler sokabilmek için, İslâm büyüklerinin bazı sözlerini istismar vesilesi yapmaktadırlar.

Nitekim «Mezâhibu't-Tefsiri'l-İslâmî» yazarı Goldzieher (1340/1921), Hz. Ömer (r.a.)den Ahmed b. Hanbel (241/855)in rivâyet ettiği bir Hadisi (26)

naklederek şöyle diyor: «Lâfızların mânasında esaslı ihtilâf hasıl olmadıkça, mâna ile kırâat câizdir» (27).

Halbuki İbnu Teymiyye (661/728), aynı Hadis'i İbnu Mes'ûd (r.a.)ın da rivayet etmesi hasebiyle: «İbnu Mes'ud (r.a.) için, O mâna ile kırâati câiz göürdü diyen kimse ona yalan isnâd etmiştir»(28) diyerek, yukarda zikredilen bir neticeye varılamayacağını açıklamış oluyor.

İbnu'l-Cezeri (833/1429) daha da ileriye giderek, İbnu Mes'ûd'un tefsir sadedinde âyetlerle birlikte yazılan metinlerin beraberce bulunmalarının sakıncalı olduğunu Mesrûk (63/6837)un ondan rivayet ettiği: «Kur'an'ı, (Kur'an olmayanlardan) ayırınız. Onu, Kur'an'dan olmayan şeylerle karıştırmayınız» sözüyle, bizzat kendisinin reddettiğini zikrediyor (29).

Diğer bir husus da, İmam-ı Azam Ebu Hanife Hazretleri (150/767)nin Kur'an tercemesi ile Namaz kılmanın câiz olduğu ichtihadında bulunması meselesidir. Hakikat şudur ki, İmam-ı Azam hazretlerinin her ne kadar başlangıçta bu kanaatta idiye de, sonradan arkadaşlarının fikrine rücu etmiş olmasıdır ve bu husus müteber islâmî eserler tarafından açıkça nakledilmektedir. (30)

Muhterem Prof. Mühammed Hamidullah'ın, Müslümanlar tarafından, ibadetin Arapça yapılmasının sağladığı faydalarla ilgili verdiği kıymetli mâlûmatı buraya dercetmeyi uygun bulduk.

«İlk nazarda, mü'minin Allah'ına anladığı bir dille kulluk etmesi tabii ve temenniye şayan görünüyor. Bunun için de en iyi vasıta ana dilidir. Fakaat meselenin daha derinlemesine bir tetkiki bu çözümün aksini ortaya koyuyor; sebeplerini inceleyelim:

Herşeyden önce, düâ ile Namaz arasında açık bir ayırma yapmak icab eder. Namaz dışındaki düâda mü'minin ihtiyaçlarını ve dileklerini Rabbine istediği dilde bildirmesi yasak değildir. Bu şahsi bir meseledir ve kulun Hâlıkı ile olan vasıtasız münasebetleri ile ilgilidir. Buna mukabil Namaz kollektif, umûmi bir ibadettir ve Namaza iştirak eden diğer mü'minlerin ihtiyaçları da nazarı itibara alınmalıdır. Namaz prensip olarak ve tercihan cemaatle kılınır, tek başına ferdî olarak kılınan Namaza müsaade vardır, fakat aslâ tercih edilmez, tercih cemaatle kılınan Namazdır.

Şayet İslâmiyet her hangi bir bölgenin, ırkın, milletin dini olsaydı şüphesiz bu bölgenin, bu ırkın veya bu milletin dili kullanılabilirdi. Fakat, bütün ırklardan ve dünyanın bütün noktalarında oturan ve her biri diğerleri tarafından anaşılmayan yüzlerce dili konuşan mü'minlere sahip cihanşümûl bir dinin icabları başka olacaktır. Çince bilmeyen bir Türk'ün Çin'e gittiğini ve sokaklarda çinç çang çunk'a benzer sesler işittiğini farzedelim. Aşıkardır ki, o hiç bir şey anlamayacaktır ve şayet bu sözler Ezan'ın, Allahü ekber'in tercümesi ise, hiç

bir şeyin farkına varamıyacak ve meselâ Cum'a Namazını kaçıracaktır. Aynı şekilde Türkiye'den geçen Çinli' müslümanın Türkiye'deki müslümanlar kendi dilleriyle ibadet ettikleri takdirde, dindaşlarıyla ortak hiç bir tarafı olmayacaktır. Şu halde cihanşümlü bir dinin bazı müşterek esasları olmalıdır. Bu mevzuda Ezan ve kıraat şüphesiz iki esas unsuru teşkil eder.

... Meselenin daha az mühim olmayan diğer bir cephesi vardır: hiç bir terceme aslâ orijinalinin yerini tutamaz. Kur'an-ı Kerim'in yüzden fazla Türkçe tercemesi vardır; ve hergün bunlara bir yenisini katılmaktadır. Bu da yeni âlimlerin, eskilerin tercemelerini kifayetsiz bulduklarını gösterir. Bütün diller için ve bir dilden diğer bir dile terceme edilen herhangi bir eser için bu durum varidirdir. Şu halde, kifayetsiz birşey mi, yoksa hatasız orijinal mi kullanılmalıdır? Burada şu noktayı bilhassa tebarüz ettirelim ki, İslâm'dan başka hiç bir din, kurucusuna, peygamberine gönderilen vahyin orijinaline sahip değildir. Bugün Hıristiyanların, Yahudilerin, Mecüsilerin sahip olduğu dinî kitaplar, tercemeler, toplamalar vs. dir. Müslümanların, vahyin orijinaline, Kur'an-ı Kerim'e sahip bulunmaları onlar için en büyük şanstır.

Dahası var: Kur'an-ı Kerim nesir olmasına rağmen, ahenk, rezonans, üslûp ihtişamı... gibi şiirin bütün vasıflarına sahiptir. O derece ki, metne bir tek harfin ilâve veya çıkarılması, bir şiir kıt'asında olduğu gibi, bütünü bozar... Kur'an-ı Kerim'in nesri tamamen ölçülüdür. Bir şiir mısraının hecelerinin ölçülü olduğu gibi. Böyle mükemmel birşey yerine, alelade birşeyin ikame edilmesini kim arzu edebilir?

... Ben şahsen hiç bir müslümanın Kur'an-ı Kerim'in tercemesine, Allah tarafından peygamberine vahyedilmiş orijinaline gösterdiği saygıyı göstereceğini düşünmüyorum, zira terceme, alelade bir müslüman, bir günahkâr, yanılabilen biri tarafından yapılacaktır. Kur'an-ı Kerim ise masûm olan Resûlullah'a tebliğ edilmiştir.

... Hülâsa, Namazda Kur'an lisanından başka bir lisan kullanılmasında, cihanşümlü bir dinin müminleri için mevzii bir lisanın kullanılmasında olduğu gibi fayda ve zararlar mevcuttur. Bu durumlarda hangi tercihin üstün sayılacağı, hangisinin daha zararlı olacağı tetkik edilir.» (31)

Yalnız şuna da işaret etmek icab eder ki, Müslüman milletler mukaddes kitaplarının mâna ve mefhumunu öğrenmek isteyeceklerdir. Bu arzu kadar tabii birşey olamaz. Yüz yıllardan beri Kur'an-ı Kerim'in muhtelif dillere tercemesi ve tefsiri yapılmış ve daha da yapılacaktır. Vaazların, Hutbelerin ve Namaz dışında yapılan düâların Türkçe olması yerinde bir harekettir. Burada bizim ısrarla üzerinde durduğumuz nokta terceme ve tefsirin Kur'an olamayacağı ve onun yerini tutamayacağıdır.

İşte zaman zaman Türkiye'mizde ibadetin Türkçe olması veya «Kur'an Türkçe okunmalıdır» gibi reformist fikirler ortaya atanların, hiyanet içinde değillerse bile, bu konuda son derece bilgisiz olduklarını söylemek yerinde olur sanırız.

- (1) İbrâhim: I.
- (2) İslâm Ansiklopedisi, 6/995.
- (3) el-Hatibu'l-Bağdâdi, Târihu Bağdâd, Mısır, 1349/1931, 2/62; ez-Zerkeşi, el-Bürhân, Mısır, 1376/1957, 1/278; Subhi's-Sâlih, Mebâhis fi Ulûm'l-Kur'an, Dimeşk, 1962, s. 4-5.
- (4) Mebâhis, s. 5; ez-Zerkeşi aynı tarifi el-Kur-tub'ünden nakletmektedir (Bak. el-Bürhân, 1/278).
- (5) el-Bürhân, 1/278.
- (6) a.g.e. ve yer; Mebâhis, s. 5.
- (7) İbnu Manzûr, Lisânü'l-Arab, Mısır, 1300, 1/123-128; Mebâhis, s. 6.
- (8) el-Kıyâme, 17-18.
- (9) ez-Zerkânî, Menâhilü'l-İrfân, Kahire, 1372 H., 1/10.
- (10) İbu Şâme, İbrâzü'l-Meâni, Süleymaniyye küt. Fatih kıs. No. 46, s. 2a; Molla Hüsrev, Mir'âtü'l-Usûl şerhu Mirkâti'l-Vüsûl, İst. 1321, s. 15.
- (11) el-Gazâlî, el-Mustasfâ min usûli'd-Din, Mısır, 1356/1937, s. 15.
- (12) A.g.e. ve yer.
- (13) A.g.e. ve yer.
- (14) «Kur'an-ı biz indirdik, onun koruyucusu da şüphesiz biziz» (el-Hicr: 9).
- (15) el-Bürhân, 2/125.
- (16) İbnu'l-Cezerî, en-Neşir fi'l-Kıraâti'l-aşr, (Tah. Ali Muhammed ed-Dabbâ), Mısır, Tarihsiz, 1/3.
- (17) İbnu's-Sübki, Sem'u'l-Cevâmi, Mısır, 1318, 1/9
- (18) M. Said Rabazan, Ahsenu'l-Hadis, Dimeşk, 1387/1968, s. 15-21.
- (19) el-Cinn: 1-2.
- (20) İbnu'l-Arabî, Şerhu Sahîhi't-Tirmizî, Mısır, 1353/1934, 11/31.
- (21) Menâhilü'l-İrfân, 1/15-16.
- (22) Yûsuf: 3. Bu konu ile ilgili diğer âyetler bak. Şuarâ: 191-195; Tâ-Hâ: 113, Ra'd: 37; Zümer: 28.
- (23) es-Secde: 2-3.
- (24) Ra'd: 37.
- (25) Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, Türkçe Tefsir, İst. 1960, 1/12-13.
- (26) Ahmed b. Hanbel, el-Fethu'r-Rabbânî, (Tah. Abdurrahman el-Bennâ), Mısır, Tarihsiz, 18/50. Ahmed b. Hanbel bu Hadisi Ebu Bekre'den rivayet etmiştir.
- (27) Goldzieher, Mezâhibu't-Tefsiri'l-İslâmî, (Arapçaya terc. Abdülhakim en-Neccâr), Mısır, 1374/1955, s. 49.
- (28) İbnu Teymiyye, Fetvâ seyhu'l-İslâm İbni Teymiyye, Mısır, 1324/1906, s. 53.
- (29) İbnu'l-Cezerî, en-Neşir fi'l-Kıraâti'l-aşr, (Tah. Ali Muhammed ed-Dabbâ), Mısır, Tarihsiz, 1/32.
- (30) Süyûtî, el-İtkân fi ulûmi'l-Kur'an, (Tah. Muhammed ebu'l-Fadl İbrahim), el-Kahire, 1387/1967), 1/307.
- (31) M. Hamidullah, Kur'an-ı Kerim Tarihi, İstanbul, 1965, s. 60-63.